

Osaamisen tunnistamisen työryhmän ehdotukset tutkintojen viitekehyksen laajentamiseksi

Työryhmän alustavat ehdotukset (LUONNOS 12.4.2022)

1. Johdanto

Osaamisen tunnistamisen työryhmä asetettiin 24.6.2021. Toimeksiannon mukaan työryhmän tehtävänä on edistää ja ohjata työpaikoilla ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisen työvälineiden ja menettelyjen luomista:

- tukemalla työpaikoilla ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamista tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen laajentamisen tai osaamismerkkien ja muiden osaamiskuvausten kehittämisen avulla
- tekemällä ehdotuksen valtakunnallisiksi periaatteiksi työssä ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamiseen erityisesti työelämän ja työllistymisen näkökulmasta
- tekemällä ehdotukset käynnistettävistä piloteista
- tukemalla valtakunnallisten periaatteiden käyttöönottoa ja levittämistä
- tukemalla jatkuvan oppimisen digitaalisessa kokonaisuudessa kehitettävien työkalujen kehittämistyötä.

Työryhmä tekee 31.12.2022 mennessä ehdotuksen mahdollisesta tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen laajentamisesta, osaamismerkkien ja muiden osaamiskuvausten kehittämisestä sekä ehdotuksen valtakunnallisista periaatteista työssä ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisesta sekä ehdotukset käynnistettävistä piloteista.

Työryhmän 8. kokous 31.3.2022 käsitteli työryhmän esityksiä viitekehyksen laajentamiseksi. Viitekehyksen laajentamista on käsitelty edellisen kerran vuonna 2019 opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa jatkuvaa oppimista koskevan ohjausryhmän alaryhmässä. Alaryhmän tehtävänä oli selvittää mm. Suomen tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen laajentamista kattamaan myös lainsäädännöllä säätelemättömiä osaamiskokonaisuuksia. Alaryhmä linjasi laajentamista koskevia periaatteita ja teki kaksi kehittämis ehdotusta viitekehyksen laajentamiseksi. Keväällä 2019 asetettu ohjausryhmä ja sen alaryhmät kuitenkin lakkautettiin hallituskauden vaihtuessa ja käynnistettiin jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus. Näin ollen alaryhmän ehdotukset eivät tuolloin edenneet.

Osaamisen tunnistamisen työryhmä teki 31.3.2022 kokouksessaan käydyssä keskustelun perusteella kehittämis ehdotuksen viitekehyksen laajentamiseksi. Kehittämis ehdotus on kaksiosainen ja sisältää

1) ehdotuksen viitekehyksen avaamisesta mukaillemalla edellisen työryhmän (jatkuvan oppimisen alaryhmä vuodelta 2019) ehdotusta ja

2) ehdotuksen erillisen selvityksen teettämisestä liittyen epävirallisten ja pienten osaamiskokonaisuuksien mukaan ottamisesta viitekehykseen.

Kehittämisehdotusta käsitellään työryhmän 12.5. pidettävässä kokouksessa ja sidosryhmien kuulemistilaisuudessa 24.5.2022. Työryhmä muokkaa tarvittaessa ehdotuksia kokouksesta ja kuulemistilaisuudesta saadun palautteen perusteella.

2. Työryhmän ehdotukset viitekehyksen laajentamiseksi

2.1. Tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen laajentaminen

Työryhmän asettamispäätöksessä mainittuna työryhmän yhtenä tehtävänä on edistää ja ohjata työpaikoilla ja muualla kuin viralliseen koulutusjärjestelmään kuuluvassa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamisen työvälineiden ja menettelyiden luomista viitekehyksen laajentamisen avulla. Työryhmä on määritellyn tehtävänannon mukaisesti selvittänyt tahtotilaa ja edellytyksiä avata viitekehystä vaiheittain siten, että myös viralliseen koulutusjärjestelmään kuulumatonta koulutusta voidaan sisällyttää kansalliseen viitekehykseen.

Työryhmän viitekehyksen avaamista koskeva tarkastelu perustui aiemman jatkuvan oppimisen ohjausryhmän alaryhmän tekemään ehdotukseen viitekehyksen laajentamisesta vuodelta 2019.

Työryhmä ehdottaa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksen laajentamista siten, että viitekehykseen voitaisiin sijoittaa sellaisia osaamiskokonaisuuksia, joilla on säädösperusta, mutta joiden osaamistavoitteista ei ole säädetty laissa tai säädetty tai määrätty lain nojalla.

Työryhmä esittää siten harkittavaksi viitekehyksestä annetun lain soveltamisalaa koskevan 1 §:n 2 momentin muuttamista. Työryhmä esittää säädöspohjaa koskevaa vaatimusta muutettavaksi siten, että osaamistavoitteiden säädösperustan sijaan edellytettäisiin, että viitekehykseen sijoitettavasta osaamiskokonaisuudesta tai koulutusmuodosta on säädetty laissa tai säädetty tai määrätty lain nojalla. Muutos mahdollistaisi esimerkiksi joidenkin vapaan sivistystyön ja useiden muiden osaamiskokonaisuuksien sijoittamisen viitekehykseen.

Työryhmä pitää tärkeänä, että vaikka osaamistavoitteiden säädösperustaa koskevasta vaatimuksesta luovuttaisiin, viitekehykseen sijoitettavien osaamiskokonaisuuksien tulee olla osaamisperustaisia ja niille tulee olla selkeästi määritellyt, avoimesti saatavissa olevat sekä vakiintuneet osaamistavoitteet. Suoritettun osaamiskokonaisuuden edellyttämä osaaminen määrittää lähtökohtaisesti sen, mille viitekehyksen tasolle ko. osaamiskokonaisuus voidaan sijoittaa.

Mikäli lakia muutettaisiin edellä kuvatulla tavalla, tulee viitekehyksen laajentamistyöryhmän määrittelemät osaamiskokonaisuuksien osaamisperustaisuutta ja säädösperustaa koskevat kriteerit¹ säädösvalmistelun yhteydessä tarkistaa uutta lainsäädäntöä vastaaviksi. Samalla voidaan arvioida ja tarvittaessa tarkistaa työryhmän määrittelemiä muita kriteereitä osaamiskokonaisuuksien sijoittamiselle viitekehykseen.

¹ *Osaaminen ratkaisee: Viitekehyksen laajentamistyöryhmän loppuraportti*. 2018. Kriteerit viitekehykseen sijoitettaville osaamiskokonaisuuksille s.21. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-615-7>

Työryhmä ehdottaa, että eri tahot voivat edelleen ehdottaa uusia osaamiskokonaisuuksia viitekehykseen. Ehdotukset tehdään Opetushallituksen verkkosivuilla olevalla lomakkeella. Ehdotuksia käsitellään määräajoin (vähintään kahden vuoden välein) kulloinkin voimassa olevien viitekehysäännösten ja -kriteerien mukaisesti. Seuraavan kerran käsittelyyn otetaan 31.3.2023 loppuun mennessä jätetyt esitykset.

Työryhmä näki, että viitekehystä on tarkoituksenmukaista laajentaa vaiheittain ja siten, että samalla edistetään sen tunnettuutta ja hyödyntämistä.

2.2. Selvitys epävirallisten ja pienten osaamiskokonaisuuksien mukaan ottamisesta viitekehykseen

Työryhmä ehdottaa selvityksen teettämistä epävirallisten, vailla säädöspohjaa olevien, ja pienten osaamiskokonaisuuksien sijoittamisesta kansalliseen tutkintojen viitekehykseen. Mikäli lakia muutettaisiin edellä kuvatulla tavalla epäviralliset osaamiskokonaisuudet eivät edelleenkään pääse mukaan viitekehykseen. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tukemisen näkökulmasta tarvetta myös näiden osaamiskokonaisuuksien viitekehykseen sijoittamiselle tai vähintäänkin osaamiskokonaisuuksien viitekehysten tason määrittämiselle on olemassa. Lisäksi tulee huomioida EU:n koulutuskomiteassa parhaillaan käsitellyssä oleva suositus, joka koskee pieniä osaamiskokonaisuuksia, ja jäsenvaltioille mahdollisesti myöhemmin annettava ohjeistus pienten osaamiskokonaisuuksien sijoittamisesta viitekehykseen. Viitekehystä laajennettaessa työryhmä pitää erityisen tärkeänä viitekehykseen sijoitettavien osaamiskokonaisuuksien laadunvarmistusta ja viitekehysten laajentamisesta saatavien todellisten hyötyjen ja lisäarvon selvittämistä työelämän, yksilöiden ja koulutusjärjestelmän näkökulmista.

Selvitys koskisi ainakin seuraavia asioita:

- Millainen tarve eri tahoilla on saada epävirallisia ja pieniä osaamiskokonaisuuksia mukaan viitekehykseen?
- Mitä hyötyä tai lisäarvoa viitekehysten avaamisesta myös epävirallisille ja pienille osaamiskokonaisuuksille saadaan?
- Mitä haasteita ja/tai ongelmia viitekehysten avaamisesta epävirallisille ja pienille osaamiskokonaisuuksille on tunnistettavissa?
- Mitä kokemuksia muilla mailla on viitekehysten laajentamisesta epävirallisiin ja pieniin osaamiskokonaisuuksiin ja mitä Suomi voi niistä oppia?
- Millaisia vaihtoehtoisia malleja (esim. pilari/lista) viitekehysten laajentamiseksi epävirallisiin ja pieniin osaamiskokonaisuuksiin on olemassa ja mikä niistä olisi sopivin Suomeen?
- Millaiset mallit sopisivat laajennetun viitekehysten hallinnointiin Suomessa ja mikä taho (tai tahot) voisi hallinnoinnista vastata? Mitä kustannuksia viitekehysten laajentaminen ja laajennetun viitekehysten hallinnointi aiheuttaa?
- Miten osaamiskokonaisuuksien laatu ja viitekehysten selkeys ja yhdenmukaisuus voidaan varmistaa viitekehysten laajentuessa?
- Millaiset kriteerit epävirallisille ja pienille osaamiskokonaisuuksille tulisi asettaa, jotta ne voisi ottaa mukaan viitekehykseen?

Selvitys hankitaan ulkopuoliselta tutkimustoimistolta.

Ajankohta: Syksy – talvi 2022-2023. Selvityksen aikana EU-tason suositusten tulisi olla käytettävissä.

LOMOS